

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

«Μεταρρύθμιση συστήματος κοινωνικής ασφάλισης»

Ι. Με το άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος, σύμφωνα με το οποίο «Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει» έχει αναγορευθεί σε κοινωνικό δικαίωμα η κρατική μέριμνα για κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων. (ΣτΕ 2802/1991, ΕΔΚΑ 1992, 310επ.).

Όπως προκύπτει από το περιεχόμενό του, το άρθρο 22 παρ. 4 του Συντάγματος επιφυλάσσει στον κοινό νομοθέτη την ευχέρεια να ρυθμίζει τα θέματα που αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων, πάντοτε στο πλαίσιο των κανόνων που προβλέπονται από τις εν γένει συνταγματικές διατάξεις (Κ. Κρεμαλή, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, σελ. 39 επ., Γ. Λεβέντη, Τα κοινωνικά δικαιώματα του πολίτη, Το Σύνταγμα 1976, σελ. 172 επ., Α. Πετρόγλου, Η συνταγματική προστασία της Κοινωνικής Ασφαλίσεως, Ε.Δ.Κ.Α. 1976, σελ. 690 επ., του ιδίου, Η κοινωνική ασφάλεια και η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΕΔΚΑ 1989, σελ. 1 επ., ΣτΕ 141/1981, Ε.Δ.Κ.Α. 1981, σελ. 142, σύμφωνα με την οποία «...Εκ του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος ανακύπτει ως υποχρέωση για τον μετά την ισχύ του Συντάγματος θεσπίζοντα κανόνα δικαίου, κοινό νομοθέτη, η ασφαλιστική κάλυψη των εργαζομένων... Προστίθεται δε ότι, οσάκις κρίνεται αναγκαία θέσπις κανόνων, πρέπει να παρέχεται καθ' όμοιον τρόπο προς όλους ώστε να αποφεύγεται η άνιση μεταχείρισις...», Σ.τ. Ε 2747/1981, Ε.Δ.Κ.Α. 1982, σελ. 271 «...Με την παρ. 4 του άρθρ. 22 του Συντάγματος κατοχυρούται ο θεσμός της κοινωνικής ασφαλίσεως, θεσπιζομένης υποχρεώσεως για τον νομοθέτη να καλύψει τον εργαζόμενο πληθυσμό της χώρας, ο οποίος, όμως, κατά τα λοιπά δύναται να διαμορφώσει ελευθέρως την μορφή και την ένταση της προστασίας εντός του πλαισίου των ισχυουσών διατάξεων του Συν/τος...», βλ. ακόμη ΣτΕ 1532/1987, Ε.Δ.Κ.Α. 1987, σελ. 516 επ.,

2

με την οποία κρίθηκε ότι «...Το άρθρο 22 παρ. 4 Σ δημιουργεί υποχρέωση στο νομοθέτη για την προαγωγή της κοινωνικής ασφάλισης με ελευθερία ρύθμισης των σχετικών θεμάτων (....) Δεν αποκλείει όμως τη θέσπιση παραγραφής χρηματικών απαιτήσεων έστω και εκκρεμουσών ενώπιον δικαστηρίων...»).

Η εν λόγω κρατική υποχρέωση, ωστόσο, πρέπει να αποβλέπει στη στήριξη του βιοτικού επιπέδου των δικαιούχων κοινωνικής ασφάλισης, όπως αυτή υπαγορεύεται από την ορθολογική αναδιανομή εισοδημάτων μέσα στα πλαίσια της συγκεκριμένης ασφαλιστικής κοινότητας με σκοπό την άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων (πρβλ. ΣτΕ 3099/2001, με την οποία κρίθηκε ότι «...Εφόσον δεν θίγονται οι προς τους συνταξιούχους του συγχωνευθέντος ταμείου εισφορές, δεν εκωλύετο ο νομοθέτης από την αρχή της ισότητας να αναβαθμίσει, εν μέρει μάλιστα και με κρατική επιχορήγηση (εισφορά) την κατάσταση ασφαλισμένων που υστερούν έναντι άλλων ως προς την ασφαλιστική τους κάλυψη....», πρβλ. επίσης ΣτΕ 797/1977 «...Οι σχέσεις της κοινωνικής ασφάλισης τελούν υπό κανονιστικών καθεστώσ και ως εκ τούτου ρυθμίζονται ελευθέτως υπό του νομοθέτου με γνώμονα την εξυπηρέτησιν του γενικωτέρου κοινωνικού συμφέροντος. Συνεπώς, δεν μπορεί να δημιουργηθεί διά τον ησφαλισμένον ή συνταξιούχον κεκτημένον δικαίωμα επί ωρισμένου ύψους ασφαλιστικής παροχής, δοθέντος ότι αυτό δύναται εκάστοτε να μεταβάλλεται υπό του νομοθέτου, και με μείωσιν έτι αυτού διά το μέλλον...» βλ. επίσης Α. Στεργίου, Κοινωνική Ασφάλιση χωρίς εγγυήσεις, Δημοσιεύματα Εργατικού Δικαίου και Κοινωνικής Ασφάλισης, 1992, σελ. 75 επ.). Και ναι μεν ο νομοθέτης μπορεί να ρυθμίζει την ασφαλιστική σχέση σύμφωνα με τα εκάστοτε οικονομικά δεδομένα (βλ. Ι. Σαρμά, Η συνταγματική και διοικητική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας 1990, σελ. 731 επ., ΣτΕ 2802/1991, Ε.Δ.Κ.Α. 1992, σελ. 311, ΣτΕ 136/1989, Ε.Δ.Κ.Α. 1990, σελ. 401), οι διατάξεις, όμως, που περιορίζουν το περιεχόμενο της κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να εναρμονίζονται προς τις αρχές της ισότητας και της αναλογικής συνεισφοράς των πολιτών στα δημόσια βάρη, καθώς και προς τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας.

II. Ειδικότερα, κατά την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οι διαφορές που απορρέουν από το δίκαιο της κοινωνικής ασφάλισης εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και οι σχετικές αξιώσεις απολαμβάνουν της προστασίας της ιδιοκτησίας κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης (βλ. την απόφαση GAYGUSUZ κατά Αυστρίας της 16.9.1996, Ε.Δ.Κ. Α. 1997 σελ. 11 επ.). Ακόμη, η Διεθνής

Σύμβαση Εργασίας 102/52 σχετικά με τη θέσπιση ελάχιστων ορίων κοινωνικής προστασίας που έχει κυρωθεί από την χώρα μας με τον ν. 3251/1955 - και συνεπώς έχει τυπική ισχύ ανώτερη του νόμου, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 Σ - ορίζει ότι πρέπει να αποφεύγεται η υπέρμετρη επιβάρυνση των οικονομικά ασθενέστερων, το σύνολο των παροχών κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να επαρκούν, ώστε να εξασφαλίζουν στους δικαιούχους ευπρεπείς όρους διαβίωσης, καθώς και ότι η επιβάρυνση των ασφαλισμένων δεν θα πρέπει να υπερβαίνει ποσοστό ανώτερο του πενήντα τοις εκατό των συνολικών δαπανών κοινωνικής πολιτικής που διατίθενται για την προστασία τους (βλ. Α. Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, σελ. 246 επ., 285 επ.).

III. Περαιτέρω, το πλαίσιο της νομοθετικής πρωτοβουλίας, όπως αυτό χαράσσεται από το άρθρο 22 παρ. 4 σε συνδυασμό και με τα άρθρα 4 και 21 του Συντάγματος, και εξειδικεύεται κατά περίπτωση από τη συναφή νομολογία με την οποία καθιερώθηκαν οι γενικές αρχές του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης (Ι. Σαρμά, Η συνταγματική και διοικητική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας 1990, σελ. 399 επ., Γ. Σταυρόπουλου, Γενικές αρχές του Δικαίου της Κοινωνικής Ασφάλισης κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, ανάπτυπο ΕΔΚΑ, τεύχος 12, 1984, σελ. 4 επ., του ιδίου, Νομολογιακές επιδράσεις στη διαμόρφωση του ελληνικού δικαίου των κοινωνικών ασφαλίσεων, ΕΔΔΔ 1989, σελ. 161 επ., Κ. Κρεμαλή, Οι γενικές αρχές του δικαίου των κοινωνικών ασφαλίσεων, Αθήνα, 1990, σελ. 374 – 406), διαμορφώνεται ως εξής:

Α) Οι σχέσεις της κοινωνικής ασφάλισης ρυθμίζονται κάθε φορά από τον νομοθέτη ελεύθερα, αλλά πάντοτε με γνώμονα αφενός την προαγωγή της κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων («...η προστασία της νόμιμης προσδοκίας του ασφαλισμένου στη διατήρηση της ασφαλιστικής σχέσεως όταν μεταβάλλονται από τον νόμο οι όροι υπό τους οποίους παρέχεται η ασφαλιζόμενη εργασία...» ΣτΕ 4398/1983), και αφετέρου την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου (ΣτΕ 2983/1989, Ε.Δ.Κ.Α. 1992 σελ. 93), ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο οι μελλοντικές ασφαλιστικές παροχές.

Β) Επιτρέπεται κατ'αρχήν η μεταβολή του καθεστώτος που διέπει τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους με την αυξομείωση των καταβλητέων ποσών συντάξεων, ενόψει του γενικότερου κοινωνικού και δημόσιου συμφέροντος, που δικαιολογεί παρεκκλίσεις από την αρχή της ισότητας και των οικονομικών δυνατοτήτων του ασφαλιστικού οργανισμού. Δεν επιτρέ-

πεται, όμως, επί τη βάσει παγίων εξουσιοδοτήσεων και χωρίς ειδικό νόμο να τροποποιούνται, ως προς τους ήδη ασφαλισμένους, βασικοί κανόνες της κοινωνικής ασφάλισης, ως οι κανόνες των προϋποθέσεων προς θεμελίωση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος...» (ΣτΕ 818/1974, ΣτΕ 2243/1970, πρβλ. επίσης Α.Π. 46/1984, Ε.Δ.Κ.Α. 1986, σελ. 230 επ.)>

Γ) Η οικονομία των ασφαλιστικών φορέων στηρίζεται σε βασικούς κανόνες όπως είναι η υποχρεωτικότητα «...Κατά γενικήν αρχήν του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης, προς σχηματισμόν του ασφαλιστικού κεφαλαίου και εξυπηρέτησιν της αναλογιστικής βάσεως, επί της οποίας στηρίζεται η οικονομία των ασφαλιστικών οργανισμών, δεν εξαρτάται ο καθορισμός του ύψους της υπό των ησφαλισμένων καταβαλλομένης εισφοράς προς την δυνατότητα αναλώσεως της ασφαλιστικής παροχής στην συγκεκριμένη περίπτωση...» (ΣτΕ Ολ 4427/1984). Στον εγγυητικό ρόλο του κράτους ανήκει, μεταξύ άλλων, η προστασία των ασφαλιστικών εισφορών, γι' αυτό η υποχρεωτική ασφάλιση έχει εξαιρεθεί από το χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας (ΣτΕ Ολ 5024/87, Ε.Δ.Κ.Α. 1990 «...Είτε ως κύρια, είτε ως επικουρική, η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση έχει εξαιρεθεί με την πιο πάνω συνταγματική διάταξη (ά. 22 παρ. 4 Σ) από τον χώρο της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, τούτο δε έγινε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα για να προστατευθούν όσοι υποχρεωτικώς ασφαλιζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές από τους επιχειρηματικούς κινδύνους που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς. Εξάλλου, στα πλαίσια της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης αναπτύσσονται μεταξύ των φορέων της ασφάλισης αυτής και των μισθωτών ή των εργοδοτών που καταβάλλουν τις ασφαλιστικές εισφορές, σχέσεις δημόσιας εξουσίας, εξαιτίας των οποίων οι φορείς της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης δεν μπορεί να είναι παρά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου...».

Δ) Η νομοθετική θέσπιση ανώτατου ορίου σε εφάπαξ ασφαλιστικές παροχές (ν. 1384/83) δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, εφόσον το κεφάλαιο σχηματίζεται μεν από εισφορές των ασφαλισμένων, αλλά συμμετέχει σε αυτό ο εργοδότης (ΣτΕ 1615/91, Ε.Δ.Κ.Α. 1992, σελ. 174), ή ο ασφαλιστικός οργανισμός ή προβλέπεται ότι το κεφάλαιο θα συμπληρώνεται σε περίπτωση ανεπάρκειάς του (ΣτΕ 2329/1993, Ε.Δ.Κ.Α. 1994, σελ. 224), διαφορετικά θα αντέβαινε στην αρχή της ισότητας (ΔιοικΕφΑθ 146/1992 ΔιΔικ. 1993, σελ. 391, με την οποία γίνεται δεκτό ότι η θέσπιση ανώτατου ορίου για το εφάπαξ ταμείων προνοίας υπαλλήλων νπδδ, τραπεζών και επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας είναι αντισυνταγματική, όταν το ασφαλιστικό κεφάλαιο του ταμεί-

ου σχηματίζεται προεχόντως από εισφορές των μελών του. «... Ο κατ'άρθρον 1 ν. 334/76 περιορισμός του ανωτάτου ορίου του εφάπαξ βοηθήματος είναι συνταγματικώς ανεκτός, όπως κρίθηκε δεσμευτικώς με την απόφασιν 9/1980 ΑΕΔ, εφόσον εις την συγκεκριμένην περίπτωσιν η ασφαλιστική παροχή δεν έχει γνησίως ανταποδοτικών χαρακτήρα...» (ΣτΕ 949/2001, 922, 912/2001, 1328/1992, Ε.Δ.Κ.Α. 1992, σελ. 504, 1615/1991, Ε.Δ.Κ.Α. 1992, σελ. 174, 2185-2187/1988, ΔΕΝ 1989, σελ. 547, 4219, 4220/1987, ΝοΒ 1990, σελ. 864, Διοικ. Εφετ. Αθήνας 146/1992, ΔιΔικ 1993, 391).

Αυτά είναι σε γενικές γραμμές τα κριτήρια, με βάση τα οποία η νομολογία εξετάζει την υλοποίηση των περιορισμών του κοινωνικού δικαιώματος για κοινωνική ασφάλιση. Ωστόσο, η έκταση εφαρμογής των ανωτέρω γενικών κανόνων εξικνείται μέχρι του σημείου όπου αυτό δεν αποκλείεται από αντίθετη ειδική διάταξη νόμου, δεδομένου ότι οι γενικές αυτές αρχές έχουν ισχύ συμπληρωματική ως προς τους τυπικούς νόμους, καθώς πηγάζουν από το πνεύμα του συνόλου της νομοθεσίας για την κοινωνική ασφάλιση (Γ. Σταυρόπουλου, Γενικές αρχές..., ό.π., σελ. 4 επ., του ιδίου, Νομολογιακές επιδράσεις ..., ό.π. σελ. 161, επ., Κ. Κρεμαλή, Οι γενικές αρχές του δικαιίου των κοινωνικών ασφαλίσεων, ό.π. σελ. 374 επ.).

IV. Το προτεινόμενο νομοσχέδιο συνοδεύεται από την Έκθεση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (άρθρο 75 παρ. 1 Σ), καθώς και από την απαιτούμενη από το άρθρο 73 παρ. 2 Σ γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Πρακτικά της 1ης ειδικής συνεδριάσεως της Ολομελείας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 12ης Ιουνίου 2002). Κατά τη νομολογία του Ελεγκτικού Συνεδρίου «... η θεσπιζόμενη γνωμοδοτική αρμοδιότητα αυτού κατά τη διαδικασία ψηφίσεως συνταξιοδοτικών νόμων είναι εξαιρετικής φύσεως και ιδιαίτερης σημασίας, γιατί προνοεί για τη διαφώτιση της Βουλής κατά την ψήφιση των ειδικών αυτών νόμων και την προφύλαξή της από τη θέσπιση διατάξεων που αντιβαίνουν σε βασικούς κανόνες της κείμενης συνταξιοδοτικής νομοθεσίας ή που δημιουργούν προνόμια για ορισμένη κατηγορία συνταξιούχων...» (Ελεγκτικό Συνέδριο 69/1989, ΕΕΕΔ 1989, σελ. 612 επ., Ελεγκτικό Συνέδριο Ολ. 486/1979, βλ. επίσης ΑΕΔ 4/1988, Π. Παραρά, Corpus II, 1985, άρθρο 73, αριθ. 104 επ., Α. Τάχου, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 1991, σελ. 301 επ.).

V. Με τις προτεινόμενες διατάξεις των άρθρων 1 έως 3 του υπό εξέταση νομοσχεδίου, προβλέπεται μεταβολή στον τρόπο καθορισμού του συντάξιμου μισθού και τον υπολογισμό της σύνταξης, ανάλογα με τον χρόνο διορισμού ή αποχώρησης από την υπηρεσία (όπως ασφαλισμένοι ή όσοι διορί-

στηκαν από 1.1.1993 και εντεύθεν και οι οποίοι αποχωρούν από την υπηρεσία από 1.1.2008 και μετά), στον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης, στη διαφοροποίηση του ασφαλιστικού καθεστώτος για άνδρες και γυναίκες ως προς τον χρόνο θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος και καταβολής της συντάξεως, καθώς και σε μία σειρά άλλων θεμάτων. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις δεν αφορούν εξίσου όλους τους εργαζομένους, αλλά εξειδικεύονται κατά περίπτωση, με βάση τα προαναφερθέντα κριτήρια είτε χρονικά είτε ηλικίας, είτε αριθμού ενσήμων κ.λπ., με συνέπεια να δημιουργούνται διάφορες κατηγορίες ασφαλισμένων οι οποίες τυγχάνουν διαφορετικής εν γένει ασφαλιστικής μεταχείρισης.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί επί των τροποποιούμενων ρυθμίσεων προγενεστέρων νόμων, ασχολούμενο κυρίως με το θέμα της εναρμόνισης των διατάξεων αυτών με το άρθρο 4 του Συντάγματος.

Ειδικότερα, όπως ήδη επισημαίνεται και στη σχετική γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Πρακτικά της 1ης ειδικής συνεδριάσεως της Ολομελείας του της 12ης Ιουνίου 2002) που συνοδεύει το προτεινόμενο νομοσχέδιο, με αποφάσεις του το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει κρίνει ότι στην περίπτωση του άρθρου 19 παρ. 4 ν. 2084/1992, εισήχθη ευνοϊκότερο συνταξιοδοτικό καθεστώς για τους μέχρι την 31.12.1992 προσληφθέντες πολιτικούς υπαλλήλους, οι οποίοι μπορούν να αποχωρούν με αίτησή τους και πριν τη συμπλήρωση του νομίμου ορίου ηλικίας, θεμελιώνοντας δικαίωμα σύνταξης εφόσον συμπληρώσουν 15ετή πραγματική συντάξιμη υπηρεσία. Η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση κρίθηκε ότι "...εισάγει δυσμενή διοίκηση σε βάρος όσων απολύθηκαν με βάση τις διατάξεις του ν. 1397/1983, για την αποκατάσταση της οποίας επιβάλλεται η εφαρμογή και σε αυτούς της ευνοϊκότερης ρυθμίσεως του άρθρου 19 παρ. 7 ν. 2084/1992..." (ΕΣ 1307/2000, πρβλ. επίσης Ε.Σ. 43/2001 σε ΕΔΚΑ 2001 σελ. 219 με την οποία κρίθηκε ότι μεταξύ των δικαιωμάτων που περιλαμβάνονται στην έννοια της περιουσίας που κατοχυρώνεται από το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ είναι και οι απαιτήσεις για σύνταξη και οι κοινωνικοασφαλιστικές εν γένει παροχές. Εν όψει αυτού, η αναγνωριζόμενη από το υφιστάμενο δίκαιο απαίτηση του ήδη συνταξιούχου για αναπροσαρμογή της συντάξεώς του με βάση γενική αύξηση των μισθών των εν ενεργεία συναδέλφων του δεν επιτρέπεται να καταργηθεί ή αποσβεσθεί ή περιορισθεί με αναδρομική ουσιαστική νομοθετική ρύθμιση, εάν δεν συντρέχουν λόγοι πραγματικού δημοσίου συμφέροντος. Με βάση τις ανωτέρω παραδοχές, οι διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 2 ν. 2592/1998 –σύμφωνα με τις οποίες τα αποτελέσματα από την αναπροσαρμογή των συντάξεων των πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων

που αποχώρησαν από την ενεργό υπηρεσία μέχρι την 31.12.1996 αρχίζουν από 1.8.1997- αντέκειντο στις διατάξεις του άρθρου 11 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ).

Ως προς τη ρύθμιση του νομοσχεδίου που αφορά στην διαφοροποίηση του ασφαλιστικού καθεστώτος για άνδρες και γυναίκες ως προς τον χρόνο θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος και καταβολής της συντάξεως, σημειώνεται εδώ ότι με αποφάσεις του το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει κρίνει ότι με την διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 ν. 2084/1992. επίσης εισάγεται «...ανεπίτρεπτα ευμενέστερο καθεστώς ως προς τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης των γυναικών δημοσίων υπαλλήλων, αφού η προστασία της οικογένειας και των παιδιών (όχι δε και της μητρότητας) στην οποία αποσκοπεί η διάταξη δεν δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση των δύο φύλων...» (Ε.Σ. Ολ 977/2000, ΔιΔικ 2001 σελ. 795 επ., ΕΔΚΑ 2000 σελ. 839 επ., πρβλ. επίσης ΕΣ Ολ 1273/1996 σύμφωνα με την οποία το άρθρο 5 παρ. 3 εδ. α' του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων κατά το μέρος που θέτει πρόσθετες προϋποθέσεις για τη συνταξιοδότηση χήρου συζύγου δημοσίας υπαλλήλου ή συνταξιούχου, πέρα από εκείνες που απαιτούνται για τη συνταξιοδότηση της χήρας, εισάγει ανισότητα σε βάρος των χήρων ανδρών αντικείμενη και στις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις των άρθρων 119 και 189 της ΣυνθΕΟΚ και της παρ. 60 της Συνθήκης του Μάαστριχτ. Επισημαίνεται πάντως, ότι με την ίδια απόφαση έγινε δεκτό ότι «Αποκλίσεις από την αρχή της ισότητας των δύο φύλων είναι θεμιτές μόνο εφόσον τίθενται ευθέως ή προβλέπονται συγκεκριμένως από ειδική διάταξη τυπικού νόμου και δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους που αναφέρονται είτε στην ανάγκη μεγαλύτερης προστασίας της γυναίκας, και μάλιστα στα θέματα της μητρότητας, του γάμου και της οικογένειας (ά. 21 παρ. 1 Σ) είτε σε καθαρώς βιολογικές διαφορές που επιβάλλουν τη λήψη ιδιαίτερων μέτρων ή τη διάφορη μεταχείριση ενόψει του αντικείμενου της ρυθμιζόμενης σχέσεως πάντοτε δε εντός των ακραίων ορίων, πέρα από τα οποία η ρύθμιση αυτή αντίκειται στο κοινό περί δικαίου αίσθημα...» (ΔιΔικ 1997 σελ. 505 επ., ΝοΒ 1997 σελ. 1191 επ., Αρμεν 1997 σελ. 296 επ.).

Τέλος, επί της ρυθμίσεως του άρθρου 9 παρ. 4 του προτεινόμενου νομοσχεδίου, με την οποία προβλέπεται η διατύπωση γνώμης της αρμόδιας επιτροπής της Βουλής, ως προς τους προτεινόμενους για τη θέση του Προέδρου και του Αντιπροέδρου της συνιστώμενης Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, σημειώνεται ότι ο Κανονισμός της Βουλής (ΦΕΚ Α 284/18.12.2001) ορίζει στο άρθρο 32 παρ. 7: «Οι διαρκείς επιτροπές ή οι υποεπιτροπές τους μπορούν να διατυπώνουν γνώμη για τους προτεινόμενους προς διορισμό σε ορισμένες θέσεις, εφόσον αυτό προβλέπεται από τον Κανονισμό ή νόμο που

έχει δημοσιευθεί πριν από την έναρξη εφαρμογής του παρόντος Κανονισμού. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται κατ'αναλογία οι διατάξεις των παρ. 3, 4 και 5 του άρθρου 49Α. Η ανάθεση στην αρμόδια επιτροπή ή υποεπιτροπή της αποφασίζεται κάθε φορά από την Διάσκεψη των Προέδρων, σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού».

Αθήνα, 17 Ιουνίου 2002

Η εισηγήτρια επιστημονική συνεργάτις
Αλεξάνδρα Καρέτσου

Ο προϊστάμενος του Τμήματος
Στέλιος Ν. Κουσούλης
Επικ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο προϊστάμενος της Διεύθυνσης
Αντώνης Μ. Παντελής
Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Για το Επιστημονικό Συμβούλιο
Καθηγητής Κώστας Μαυριάς